

DANI

IEF-a

2015.

8.-10. 12.

O IEF-u

Institut za etnologiju i folkloristiku jedinstveno je središte etnoloških, folklorističkih, etnomuzikoloških i srodnih znanstvenih istraživanja u Republici Hrvatskoj, pri čemu je težište na interdisciplinarnim i transdisciplinarnim kritičkim istraživanjima kulture.

U svojim je začecima, od osnutka 1948. godine, IEF zamišljen kao središte muzikološkog i filološkog proučavanja narodnih pjesama i plesova te usmenih književnih žanrova, no postupno će svoju djelatnost nadograditi obuhvatnijim pristupima etnografskog opisivanja i kritičkom analizom društvenog konteksta folklor.

Teorijska kretanja 1960-ih i 1970-ih godina potakla su znanstvenike IEF-a na novo razumijevanje tradicijske kulture pa su se istraživački interesi preusmjerili k transformacijama folkloru unutar svakodnevice urbanih i ruralnih zajednica te u suvremenim medijima. Naime, u 1980-ima su istraživanja još uvijek usmjerena na usmenu i narodnu književnost, ali se pritom narodna drama, glazbene te običajne i svakodnevne kulturne prakse proučavaju kroz interdisciplinarne pristupe koji naglasak stavljaju na konstrukcije identiteta, rodne perspektive, performativnost, popularnu kulturu, utjecaj novih medija, kulturne inovacije, ideološku kontekstualizaciju, upotrebu i prezentaciju folklor.

Od ranih 1990-ih istraživanja su usredotočena ponajviše na ratna iskustva, a zatim i na poslijeratno stanje. U tom vremenu dolazi i do paradigmatškog preslagivanja zahvaljujući kojem se u antropološkoj teoriji utire put otvaranju tema socijalističkog i postsocijalističkog razdoblja, poput europskih integracijskih procesa, transformacija rada, migracijskih politika i praksi. Osim navedenog, danas važno mjesto zauzimaju i teme iz kulturalnih, rodnih, urbanih, prehrambenih, otočnih te sportskih studija.

Suvremena folkloristička istraživanja integriraju pak nove perspektive – kulturnopovijesnu, feminističku, animalističku, psihoanalitičku i sl. – te slijedom toga u novom svjetlu proučavaju teme poput djetinjstva, smrti, svetaca, miških bića, pripovijedanja i sjećanja.

Etnomuzikolozi su okrenuti kulturnoantropološkim aspektima glazbenih pojava, posvećuju pozornost glazbenim identifikacijama skupina i zajednica povezanih različitim dimenzijama kolektivnih identiteta te popularnoglazbenom izričaju. Etnokoreolozi proširuju svoj fokus s ruralnih i tradicionalnih plesova i na urbane, suvremene i svakodnevne plesne događaje i izvedbe. I etnomuzikolozi i etnokoreolozi aktivno su uključeni u osmišljavanje i implementaciju programa nematerijalne kulturne baštine.

Osim objavljivanja znanstvenih i stručnih radova te sudjelovanja na skupovima, aktivnosti IEF-a obuhvaćaju sudjelovanje u nastavi, održavanje javnih tribina, primijenjena istraživanja, izradu ekspertiza itd. IEF je poznat i po svojoj specijaliziranoj knjižnici i dokumentaciji.

Izdavačka djelatnost IEF-a

Časopis Narodna umjetnost

Časopis je počeo izlaziti 1962. godine kao godišnjak, a od 1995. godine (od broja 32/1) izlazi dvaput godišnje: prvi je broj na engleskom, a drugi na hrvatskom jeziku. Dosad su objavljena pedeset i dva broja i nekoliko posebnih izdanja. Svi brojevi dostupni su na web-stranici Hrvatskih znanstvenih časopisa (<http://hrcak.srce.hr>).

Biblioteka Nova etnografija

U Biblioteci Nova etnografija objavljuju se knjige s područja etnologije, kulturne antropologije i folkloristike te je u desetak godina njezina postojanja objavljeno više od četrdeset naslova, važnih za šire interdisciplinarno područje. Knjige su rezultati istraživanja suradnika Instituta i vanjskih suradnika (monografije), zbornici tekstova te prijevodi inozemnih izdanja.

Biblioteka Iz arhiva

Biblioteka Iz arhiva objavljuje niz obrađenih materijala iz bogata dokumentacijskog fonda IEF-a.

Osim časopisa i knjiga u navedenim bibliotekama, IEF objavljuje i etnokoreološke i etnomuzikološke publikacije te glazbene CD-e.

Predstavljanje izdavačke djelatnosti IEF-a u 2015.

PROGRAM

11.00 – 12.30

moderatorice: Iva Niemčić i Maja Pasarić

Jelena Marković

Narodna umjetnost 52/1 i 52/2

Ivana Katarinčić i Tvrtko Zebec

Elsie Ivancich Dunin, ur., Dance, Narratives, Heritage

Ljiljana Marks

Jelena Marković i Ljiljana Marks, ur., O pričama i pričanju danas

Valentina Gulin Zrnić

Valentina Gulin Zrnić i Tihana Rubić, ur., Vrtovi našega grada – Studije i zapisi o praksama urbanog vrtlarenja

Reana Senjković

Andrea Matošević, Socijalizam s udarničkim licem: etnografija radnog pregalaštva

Melanija Belaj

Jelena Ivanišević, Povijesni rječnik hrvatskog kulinartva

SIEF u IEF-u

Znanstvena konferencija "Utopije, stvarnosti, baštine: etnografije za 21. stoljeće" Međunarodnog društva etnologa i folklorista/ International Society for Ethnology and Folklore – SIEF ove se godine održala u Zagrebu, u lokalnoj organizaciji Instituta za etnologiju i folkloristiku (IEF) i Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Tijekom četiri dana održan je velik broj paralelnih tematskih panela s izlaganjima, festival etnografskog filma, izložba postera i knjiga domaćih i međunarodnih izdavača. Konferencija je okupila preko 900 sudionika iz 57 zemalja. Na različite načine ovogodišnjem SIEF-u pridonijelo je i sedamnaest suradnica i suradnika IEF-a: radom u organizacijskom odboru (Jasna Čapo, Valentina Gulin Zrnić, Naila Ceribašić, Tvrtko Zebec), znanstvenom odboru (Jasna Čapo), kao panelisti i izlagači.

U sklopu Dana IEF-a donosimo neka od izlaganja naših suradnica i suradnika čime ćemo predstaviti dio ovogodišnje produkcije koji se tematski uklapa u dugotrajne znanstvene interese IEF-a.

PROGRAM

- 10.00 Uvodna riječ
- Moderator: Petar Bagarić
- 10.10 – 11.00 Jasna Čapo
'Returnee' and 'expatriate bubbles': alternative modes of the search for community?
- 11.00 – 12.20 Ivana Katarinčić
Muški plesači: moderatori rodnih normi kroz ples
Andrew Hodges
Hegemonijske i alternativne muškosti navijača u postjugoslavenskom prostoru
Nataša Polgar
Tijelo, afekti, nesvjesno u hrvatskim sudenjima vješticama
- stanka
- 12.40 – 14.00 Moderatorica: Iva Niemčić
Ana-Marija Vukušić
Zajedništvo, dijeljenje i uvažavanje? UNESCO-ova multinacionalna nominacija proslave blagdana Sv. Jurja
Jelena Ivanišević i Melanija Belaj
Predstavljanje panela Food utopia and the way out
Suzana Marjanić i Ivona Orlić
Baštinske životinje – zašto ne? Usprkos antropocentrizmu
- stanka
- 14.30 – 16.15 Moderatorica: Jelena Marković
Maja Pasarić
U ime rogova: jelen, čovjek i "rogate" kulturne prakse
Valentina Gulin Zrnić
Kako znanstveno ukrotiti urbanu divljinu?
Marina Blagaić Bergman
Živjeti na otoku: etnološki i kulturnoantropološki doprinos otočnim studijima
Sanja Potkonjak i Tea Škokić
Radnička klasa je otišla u raj. Potencijali i transformacije koncepta klase u etnografiji

Jasna Čapo

'Returnee' and 'expatriate bubbles': alternative modes of the search for community?

The presentation compares practices of Croatian return migrants, both of the migrants who return and of their descendants who were born in the countries of settlement and decide to settle in the country of their forebears. It evaluates their images of Croatia prior to return and settlement against their narratives about 'real' life and their practices in Croatia. Both groups engage in frequent transnational activities, linking them to people who live in the former countries of settlement. However, there are differences in their ways of integration and community-building locally. Returnees tend to create 'returnee bubbles' and might flirt with an idea of spatially fencing themselves off from the surrounding society. The 'returnee bubbles' have a parallel in 'ethnic bubbles' in which they lived in the countries of immigration. Both practices are contrasted to those of their children and grandchildren, the transnational generations or "second generation", who settled in Croatia. Via internet fora, they tend to join other immigrants' ("expatriates'") networks, whereby they socialise with the people of the same 'international outlook' as themselves, no matter whether these people have Croatian background or not, or from which country they come. This empirical case study serves as a vehicle for posing general questions relevant to diaspora and return migration theory: 'the teleology of return', 'ontological return', and 'homeland'.

Ivana Katarinčić

Muški plesači: moderatori rodnih normi kroz ples

Izlaganje razmatra položaj muških plesača s obzirom na predrasude i stereotipe vezane za koncept muškosti karakterističan za zapadno društvo. Unutar plesne zajednice plesači su posebno traženi s obzirom na to da ih je znatno manje nego plesačica te često zauzimaju utjecajne pozicije poput onih ravnatelja plesnih skupina ili koreografa. S druge strane, izvan plesnog područja percepcije o plesačima uvelike podliježu pojedinim predrasudama i stereotipima. U izlaganju ću, kroz razine pripadanja plesnoj zajednici i propitivanjem koncepta muškosti pokazati kako do predrasuda dolazi.

Andrew Hodges

Hegemonijske i alternativne muškosti navijača u postjugoslavenskom prostoru

Govorit ću o nasilju i o diskursima muškosti u ljevičarskoj "ultras" navijačkoj udruzi Bijeli anđeli (Zagreb) iz perspektive člana te udruge. Svoju argumentaciju izgrađujem kroz etnografske primjere, na taj način proučavajući proizvodnju muškosti i heteropatrijarhije u postjugoslavenskom kontekstu.

Iznijet ću dva argumenta: (i) makar Bijeli anđeli ne iniciraju nasilje prema drugim navijačkim skupinama, pričanje o nasilnim obračunima (u samoobrani) s drugim skupinama igra sličnu ulogu onoj kakvu pričanje o nasilju ima za druge navijačke skupine, to jest jača kolektivnu identifikaciju s grupom (ii) koncepti muškosti prisutni u grupi usko su povezani s hegemonijskom muškom etabliiranom u postjugoslavenskom prostoru, dok u isto vrijeme odbijaju "grubu" muškost ("hard" masculinity), što je važan aspekt razlikovanja Bijelih anđela od većine desničarskih "ultras" navijačkih skupina u regiji.

Nataša Polgar

Tijelo, afekti, nesvjesno u hrvatskim suđenjima vješticama

U izlaganju ću nastojati ukazati na neke poveznice između roda, tijela, afekata i nesvjesnoga kao dijelova individualnih struktura subjektiviteta koji u određenome trenutku, točnije u razdoblju od kraja 17. do sredine 18. stoljeća, postaju ključnima u društvenome konstruiranju prijetee, vještice/ženske Drugosti. Korpus tekstova koji je bio polazišnom točkom ove analize čine zapisnici sa suđenja (uglavnom) ženama optuženima za vješticarstvo u kontinentalnoj Hrvatskoj u navedenom razdoblju, a kojima sam pristupila kao osobnim narativima o vlastitome životu, o strahovima, projekcijama te fantazijama usvojenima ili nametnutima teološko-pravnim diskursom. Takav je pristup, ali i sam imaginarij, zahtijevao zaokret prema psihoanalitičkoj kritici kako bi se iz iskaza mogle bar djelomice iščitati psihičke strukture subjekata involviranih u procese protiv vještica. Fokus je na taj način premješten na istraživanje nesvjesnoga i afekata te njihove povezanosti s korporalnošću i odnosom prema tijelu/tijelima koja postaju mjestima upisa i zrcaljenja kolektivnoga.

Ana-Marija Vukušić

Zajedništvo, dijeljenje i uvažavanje? UNESCO-ova multinacionalna nominacija proslave blagdana Sv. Jurja

Međunarodna suradnja u području očuvanja kulturne baštine iznimno je važna komponenta Konvencije o očuvanju nematerijalne kulturne baštine iz 2003. godine. Jedan od mehanizama promoviranja takve suradnje su i multinacionalne nominacije posredstvom kojih dvije ili više država prijavljuju "zajedničko" kulturno dobro za upis na neku od UNESCO-ovih lista. Ostvarivanje međukulturnog dijaloga i uvažavanja, kao nešto čemu implementacija Konvencije naročito teži, posredstvom takvih nominacija čini se manje problematičnim, no što je to u situacijama kada države pojedinačno prijavljuju odabrano kulturno dobro sa svoga područja za upis na neku od UNESCO-ovih lista (npr. problem vlasništva nad kulturnim dobrom). Na primjeru multinacionalne (Turska, Rumunjska, Srbija, Hrvatska, Moldavija i Rumunjska) nominacije proslave blagdana Sv. Jurja, u izlaganju ću se usredotočiti na pitanje na čemu se zasniva "dijeljenje" nominiranog kulturnog dobra. Zanima me i da li se pretpostavlja "zajedništvo" među državama/zajednicama činom nominiranja stvara, održava ili se pak dovodi u pitanje, na što upućuju pojedini odjeci obznaniivanja nominacije u kojoj prvi put zajednički sudjeluju Hrvatska i Srbija, a koji, među ostalim, pobuđuju i određena sjećanja obilježena

međunacionalnim netrpeljivostima. S druge pak strane, uputit ću i na značajke izbora zajednica "nositeljica" s područja Republike Hrvatske, pritom se vodeći značajkama "životnosti" nominiranog kulturnog dobra, odnosno aktualne ukotvljenosti proslave blagdana Sv. Jurja u život zajednice, ali i važnošću koju u postupku izbora tih zajednica ima birokracija.

Jelena Ivanišević i Melanija Belaj

Predstavljanje panela Food utopia and the way out

Zapadnjačku kulturu prehrane karakteriziraju prehrambeni strahovi (od nepovjerenja u hranu koju konzumiramo do straha od pretilosti koji se javlja kao posljedica raznih prehrambenih prečaca razvijenih društava) koji pothranjuju još donedavno marginalne prehrambene prakse, poput slow fooda, konzumiranja organski uzgojene hrane i sličnih pokreta. Jedan od izraza tjeskobe modernog jelca je i povratak starinskim bakinim kuhinjama. Utopistička vizura nekadašnjeg stola ističe sezonalnost i lokalnost namirnica, kuhanje kao čin materijalizacije ljubavi i brige, no istovremeno zatajuje bazičnu skromnost i racionalnost nekadašnjih kulinarskih praksi, kao i veći dio svakodnevnog, običnog kulinarija. Jednako tako zatvara oči pred tradicionalnom rodnom podjelom poslova, koje je svaka nonina i bakina kuhinja rezultat. Kako objasniti suživot romantičarskog zanosa bakinim kuhinjama i industrijski proizvedenih domaćih namirnica? Kako usuglasiti tradicionalne uloge majki hraniteljica i današnji životni ritam? Koje se strategije balansiranja između doma i posla danas nude i kakva nam se pomoć pruža u održavanju zajedništva oko stola? Kako je kulinarska prošlost, koja se sastoji i od posta, gladi i jednolične prehrane, postala žudeni raj, željeni model jedenja naspram stvarnosti koja daje prednost hranjenju (s nogu, na brzinu...)? Kako se s razvojem gurmanske kulture (sitih) hrana počinje promatrati kao dio kulturne baštine sa spomeničkom vrijednošću i što to u očuvanju i prenošenju kulinarskog znanja doista znači? Hrana i prakse koje se uz nju vezuju u današnjem nam se trenutku nadaju kao sredstvo kojim na osobnoj razini nadomještamo manjak vrijednosti, ljubavi i ljudskosti koji povezujemo s industrijskom hranom, dok na općoj potenciramo nesrazmjere između lokalnih i globalnih politika (primjerice utjecaj UNESCO-vih praksi zaštite nematerijalne kulture na lokalne prehrambene tradicije, problem usustavljanja legislative vezane uz hranu i piće novih članica EU-e). Promišljamo li hranu i prehrambene prakse kao analitičko sredstvo, nužno ćemo otvoriti pitanje strategija kojima premošćujemo jaz između stvarnosti i zamišljaja.

Suzana Marjanić i Ivona Orlić (Etnografski muzej Istre, Pazin)

Baštinske životinje – zašto ne? Usprkos antropocentrizmu

Antropologija životinja, kako ju je definirala sociokulturna antropologinja Barbara Noske, mora biti – ili bi trebala da bude – segment etnografskih, antropoloških istraživanja 21. stoljeća. Zbog čega postoji popis nacionalnih životinja, na kojemu se, primjerice, nalazi i kuna koja je nacionalni zoo-simbol RH, ali se, kao i neke druge životinje, ne uključuje u koncept baštine? Zašto su pojmovi prirode i kulture te prirodne i kulturne baštine još uvijek antropocentrični i dihotomijski razdvojeni? U kontekstu

navedenih dihotomija pratit ćemo sudbinu boškarina ili istarskoga goveda kao simbola života u prošlosti kada je vol u Istri bio važniji od djece (usp. Ivona Orlić 2007). Međutim, danas je istarsko govedo revitalizirano samo u svrhu profitabilnog agroturizma i gastro-turizma. Promidžba boškarina kao gastro-fenomena/specijaliteta bila je posebice zastupljena u projektu Boškarin s krumpirom Grada Pule (2012-2014) koji je nastao u sklopu suradnje s francuskim gradićem Villefranche-de-Rouergue s kojim se Grad Pula 2008. i pobratimio. U okviru projekta bili su istaknuti lokalni proizvodi – istarski boškarin (dakle, boškarin je predstavljen kao proizvod a ne kao životinja) i krumpir iz Segale u francuskoj pokrajini Midi-Pyrenees. Tako je boškarin ili istarsko govedo, autohtona hrvatska pasmina goveda, u 21. stoljeću “revitaliziran” postajući ekonomskom i gastronomskom žrtvom EU projekta.

Maja Pasarić

U ime rogova: jelen, čovjek i “rogate” kulturne prakse

Uvidi u našu predmodernu prošlost otkrivaju dugotrajan i polivalentan odnos čovjeka i ne-ljudskih životinja iz porodice Cervidae i istaknute materijalno-upotrebne i simboličke uloge tih životinja u ljudskim društvima. Fascinacija tim životinjama i njihovim rogovljem nastavlja se i u suvremenim europskim i izvaneuropskim kulturnim kontekstima. Jelenji rogovi i drugi dijelovi životinjskih tijela inkorporirani su u ljudske živote i na načine koji se dotiču ljudskog utjelovljenog iskustva unutar vlastitih životnih prostora i svakodnevnih odnosa s različitim aspektima materijalnosti – od lovnih trofeja preko dizajnerskih i modnih predmeta pa sve do suvremenih ritualnih i magijskih pribora. U izlaganju ću razmotriti načine na koje pregovaramo svoj odnos s prirodnim svijetom putem specifičnih kulturnih praksi i propitati u kojoj su mjeri životinje isključivo objektima naše konzumerističke kulture, odnosno možemo li ih vidjeti i kao subjekte u stvaranju novih savjesnih praksi.

Valentina Gulin Zrnić

Kako znanstveno ukrotiti urbanu divljinu?

Što je to divlje u gradu? Od percepcije “divljih” (invazivnih) biljaka koje osvajaju napuštene/zapuštene prostore do različitih “divljih” (neformalnih, ilegalnih) praksi čini se da “urbana divljina” ima potencijal istraživačkog okulara za analizu kompleksnosti suvremenih urbanih prostora i aktivnosti. Polazeći od iskustva stečenog u umjetničkom projektu “8 fragmenata urbane divljine” u kojemu sam sudjelovala zajedno s umjetnicom Tonkom Maleković, u izlaganju želim predstaviti urbanu divljinu kao znanstvenoistraživačku temu, odnosno propitati moguće definicije, analitičke okvire i pristupe istraživanju “urbane divljine” kao specifičnih urbanih prostora.

Marina Blagaić Bergman

Živjeti na otoku: etnološki i kulturnoantropološki doprinos otočnim studijima

U izlaganju će biti raspravljen doprinos etnologije i kulturne antropologije otočnim studijima na osnovu etnografskog istraživanja načina života stanovnika otoka Šolte tijekom 20. i na početku 21. stoljeća. Otočni studiji usmjereni su na promišljanje karakteristika, dinamike i specifičnosti otoka i otočana te njihovih odnosa s neotočnim identitetima. Koncipirani su kao interdisciplinarno znanstveno polje o otočnom životu i predstavljaju korak prema "okrupnjavanju" znanja o otocima. Uzimajući u obzir osnovne postavke i prijemne na području otočnih studija te osobitosti hrvatskih otoka, kao i etnografsko istraživanje provedeno na Šolti, izložiti će mogući doprinos etnologije i antropologije promišljanju otočnosti, inzularnosti, otočne društvenosti i mobilnosti. Analiza etnografske građe usmjerena je na odnos ekonomije i društvenoga života na Šolti. Prikazat će utjecaj različitih načina privređivanja na dinamiku svakodnevnoga društvenog života na otoku, napose na oblikovanje zajednica i rodni odnosa, mobilnost stanovništva, odnos otočana prema lokalnoj baštini te s njime povezane razvojne politike Šolte. Izlaganjem ukazujem na to da su osnovna istraživačka pitanja otočne antropologije na početku 21. stoljeća povezana s mobilnošću, imaginarijem i simboličkim reprezentacijama. U tom su okviru propitana određenja i međuovisnost koncepata otočnosti, inzularnosti i otočnooga ruba.

Sanja Potkonjak (Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF Zagreb) i Tea Škokić

Radnička klasa je otišla u raj. Potencijali i transformacije koncepta klase u etnografiji

Ideja da su različite društvene nejednakosti dio klasnog pitanja te da će se razriješiti ukidanjem imovinske neravnopravnosti, u socijalističkoj Jugoslaviji proizvela je politički višestruko označen pojam radničke klase. U svojoj je ekonomskoj realizaciji jugoslavenski socijalistički model bio hibrid planske i tržišne ekonomije (Žitko), s kapitalističkom idejom države blagostanja i komunističkom izvedbom socijalnih prava. Potrošačka kultura socijalizma u svojoj je "potrazi za blagostanjem" (I. Duda) klasno pitanje riješila uspostavljanjem jedinstvenog srednjeg sloja kao nomena vlastitog društvenog uspjeha te se pojam radništva zazivao samo prigodno, u ideološkim manifestima vladajuće nomenklature. Rasprava o kapitalističkoj restauraciji postsocijalističkog razdoblja zatomiuje pak pitanja klasnih odnosa postajući isključivo lament za nestankom srednje klase i njezina visokog životnog standarda. Socijalna stratifikacija postsocijalizma pak ukazuje da je riječ o propasti većinom niže ili srednjekvalificiranih radnika, dakle radničke klase. Time se uvodi pitanje odnosa između radničke i srednje klase kojim problematiziramo socijalističko nasljeđe transformacije radništva u srednju klasu, zatim recentnu pojavu ekonomski definiranog radništva bez političkog značenja, pitanja postsocijalističke

tvorbe nove klasne nejednakosti između zaposlenih i nezaposlenih te, konačno, pitanje emancipacije radnika kao "prezrenog subjekta" (D. Duda) i njegove mobilizacije bez nužnog uključivanja u srednjklasni politički aktivizam za "opće dobro".

Znanstveni skup STRANPUTICE HUMANISTIKE

Povodom Dana Instituta za etnologiju i folkloristiku, na tragu kritičkih propitivanja recentnih politika rada i djelovanja u području humanističkih i društvenih znanosti, odlučili smo organizirati znanstveni skup u sklopu kojega bi kolege i stručnjaci iz različitih disciplina izložili svoja zapažanja o problemima i izazovima humanistike danas. Sagledaju li se njezini unutarnji problemi i refleksije problema generiranih izvana kao svojevrсна skretanja u nepoznato, napuštanja utabanih staza i zastranjenja, smatramo da se oni mogu preispisati pojmom "stranputice".

Unatoč savladanom putu i svim prošlim dostignućima, humanistika je, i nevezano za ekonomsku krizu, suočena s borbom za vlastitu opstojnost. Osim što je izgubila uporište u univerzalističkom konceptu kulture, ona na globalnoj razini već dulje vrijeme proživljava "tihi krizu" u smislu gubljenja uporišta u obrazovanju. Naime, u visokoobrazovnom sustavu zapostavlja se razvoj humanističkih kompetencija i vrijednosti poput kritičkoga mišljenja i imaginativnosti u korist potreba tržišnog gospodarstva i njegova rasta.

Hrvatska inačica tihe krize neodjeljiva je od domaćih medijskih i političkih narativa koji potiču, odnosno podržavaju po humanistiku pogubne promjene unutar obrazovnog i znanstvenog sustava orijentiranog na nacionalne "inovacijske programe". Utoliko je ovdašnja kriza obilježena i drugim ideologijama, neusklađivima sa složenom stvarnošću koju živimo, a ne samo onom neoliberalnog kapitalizma kojega pokreće težnja za stjecanjem profita.

Kako bilo, borba humanistike u Hrvatskoj, s jedne strane za dignitet, a s druge za redovno infrastrukturno funkcioniranje, fragmentirana je s obzirom na disparatnost individualnih, disciplinarnih i nacionalnih uloga i resursa u njoj. Dodatno je frustrirajuće što su pritom, uslijed mnogih nepoznanica i nejasnoća u sferi znanstvenih, razvojnih i ekonomskih politika, ne samo ishod te borbe, nego i njezini budući koridori, posve neizvjesni. Među ostalim, i to su razlozi da je danas unutar humanističkih i društvenih znanosti u Hrvatskoj više no ranije prisutno posezanje za različitim kratkoročnim strategijama snalaženja, opredjeljivanje za reaktivnu, a ne proaktivnu politiku, modificiranje karaktera znanstvenog rada na način da primjenjivost i popularizacija nerijetko dolaze u prvi, a teorijsko-istraživački rad pada u zadnji plan.

Stoga se želimo usredotočiti i na unutarnje rascjep, trvenja i neusklađenosti te promisliti je li se humanistika našla na stranputicama i zbog iznevjeravanja vlastite tradicije samopropitivanja i redefiniranja. Namjera je ovoga skupa kroz pojedinačna izlaganja propitati valjanost navedenih teza te potaknuti širu diskusiju o vrijednostima i vrednovanju humanistike danas, o njezinu pozicioniranju u društvu, a posebice s obzirom na:

- odnos ideologije i humanističkih i društvenih znanosti u kontekstu krize
- shvaćanje reartikulacije humanističkog poziva u cjelini kao neminovnosti ili kao prednosti
- karakter istraživanja u humanističkim i društvenim znanostima uslijed okrenutosti drugim financijskim izvorima
- odnos kvantifikacijskih i bibliometrijskih spram kvalitativnih kriterija vrednovanja znanstvenog doprinosa
- odnos medija prema humanističkim temama i stručnjacima humanističkog profila
- popularizaciju humanističkog znanja
- pedagoške aspekte humanistike
- (ne)prepoznatljivost pozitivnog humanističkog nasljeđa

PROGRAM

- 9.45 Otvaranje skupa i uvodna riječ
10.00 – 12.00 Moderatorica: Tea Škokić
Hajrudin Hromadžić
Rastakanje humanistike iznutra: u vrtlogu hegemonije, tranzicije i krize
Primož Krašovec
Kritičko mišljenje i neoliberalna subjektivnost
Petar Bagarić
Organizacija kao kriterij izvrsnosti u humanistici
Sanja M. Bojanić
"Humanosi" humanističkog pristupa znanosti
- stanka
12.15 – 13.45 Moderatorica: Iva Pleše
Tomislav Pletenac
"U znanosti nema demokracije!"
Ivan Molek
Autoritet dekonstrukcijskog (anti)humanizma. Derrida o Benjaminu
Boris Koroman
Klasa i književnost
- stanka
14.30 – 15.30 Moderatorica: Maja Pasarić
Renata Jambrešić Kirin
Feminističke "stranputice" domaće povijesti humanističkih ideja
Branimir Janković
Artikuliranje stranputice: slučaj socijalističkih povjesničara nakon pada socijalizma
- stanka
15.45 – 16.45 Moderatorica: Reana Senjković
Ines Prica
Primjena kao stranputica primjenjivosti: arbitrarnost i manipulativnost predodređivanja svrhe i upotrebe etnoloških istraživanja
Naila Ceribašić
O stranputicama humanistike. Niša i pouka programa nematerijalne kulturne baštine
- 16.45 Završna diskusija
Moderatori: Ozren Biti i Marijana Hameršak

SAŽECI

Hajrudin Hromadžić

Odsjek za kulturalne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

Rastakanje humanistike iznutra: u vrtlogu hegemonije, tranzicije i krize

Premda se nije teško složiti s tezama koje opetovano i opravdano krizu humanističkih i dijela društvenoznanstvenih disciplina povezuju sa strukturnim, sistemskim uvjetima društvene egzistencije koji su rezultanta dominacije ideologije liberalnog tržišnog kapitalizma i njegovih uskih interesnih parametara svodivih na oplodnju profita po svaku cijenu, cilj ovog izlaganja bit će postavljanje srodnog pitanja iz drugog kuta i pokušaj odgovora na njega: što je s odgovornošću društvene humanistike same, to jest protagonista u samome polju koji svojim profesionalnim djelovanjem sudjeluju, direktno ili indirektno, u oblikovanju predočene problemske matrice? Radi li se tu o očajničkim pokušajima da se šutnjom (ili sporadičnim mrmljajućim negodovanjima kada su ugroženi vlastiti materijalni interesi) održi privid sigurnosti vlastite socijalno-klasne pozicije na rubovima raspadajućeg srednjeg razreda koji se slama pod nasrtajima neokapitalističke refeudalizacije društva, o porazu univerzalističko-emancipacijske ideje o društvenoj odgovornosti javno angažiranog intelektualaca kao jedne od nosivih vrijednosti u konstituciji takve paradigme, o manjku hrabrosti i bahatom neprepoznavanju potrebe da se konkretnije iskoraci u sferu nestranačkog društveno-političkog aktivizma ili...? S nakanom ukazivanja na moguće odgovore na te izazove, a kako bi to istovremeno bilo povezano i s ovdje i sada, u izlaganju će se spomenuti problemski motivi staviti u odnos s ideološkim konceptima. Radi se o konceptu hegemonije, ideologemu tranzicije, funkciji tzv. krize u svemu tome, suvremenim poimanjima vrijednosti univerzalizma i emancipacije kao klasičnih toposa humanistike te mjesta i uloge srednjostrujaških medija.

Primož Krašovec

Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani

Kritičko mišljenje i neoliberalna subjektivnost

Polazeći od kritike razumijevanja neoliberalizma kao jednostrano negativnog, reduktivnog procesa (npr. procesa mjera štednje, proračunskih rezova, ukidanja stečenih socijalnih prava) i zanemari-vanja njegove pozitivne, produktivne dimenzije u izlaganju ću, na primjeru reformi sveučilišta u Sloveniji od 2011. nadalje, pokušati pokazati da se neoliberalizam, pored već mnogo puta kritiziranih rezova i redukcija, sastoji i od bitnih promjena u razumijevanju i produkciji znanja. Te se promjene, shematski ocrtano, sastoje od institucionalnih reformi (decentralizacija i djelomična privatizacija sveučilišta te pojavljivanje novih institucionalnih formi poput karijernih centara, poduzetničkih inkubatora, centara izvrsnosti itd.), reformi radnih odnosa na sveučilištu, reformi načina produkcije i prenošenja znanja te rekonceptualizacije samog značenja znanja i njegovog odnosa prema društvu.

Naglasak ću staviti na posljednji niz promjena te doći do pitanja: Kakve promjene u institucionalnom i individualnom razumijevanju znanja donose neoliberalne reforme? Kako one utječu na formaciju subjektivnosti? Kakva je u tome uloga i sudbina kritičkog mišljenja?

Petar Bagarić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Organizacija kao kriterij izvrsnosti u humanistici

“Izvrsnost” u ovom trenutku predstavlja ključni termin na temelju kojega se organizira obrazovni i znanstveni sustav u Hrvatskoj. Taj se derivat pridjeva “izvrstan” još uvijek nije udomaćio u hrvatskom jeziku, a njegovo su značenje i način njegove upotrebe devedesetih godina prošlog stoljeća uvezeni u Hrvatsku sa Zapada kao dio novih obrazovnih politika (usp. Marčelić 2010). Ovo će izlaganje u kratkim crtama skicirati promjene koje su zadesile pojam izvrsnosti, odnosno njegov izvorni oblik – excellence, i ukazati na učinke koje te promjene imaju na humanistički rad. Naime, tradicionalna je paradigma izvrsnosti u humanistici bila usko povezana s mitom o “velikom čovjeku” (Bowman 2005), iznimnom pojedincu (uglavnom je riječ o bijelom muškarcu) koji samostalno mijenja tijek povijesti i utemeljuje školu mišljenja. Prometejski hybris takvog subjekta, njegova volja da zahvati sublimno i njegova sposobnost da u sebi utjelovi najviše ljudske vrline (shvaćene unutar liberalno-civilizacijske perspektive) – kozmopolitizam, liberalizam, filantropija – osigurali su mu povlašćeno mjesto nositelja humanističkog znanja koje se, osobito kad je o filozofiji riječ, imalo smatrati krunom znanosti. No, excellence, izvorno agonistička i patricijska vrlina (usp. Robiglio 2006), trenutno nije ukorijenjen u ideji o iznimnom pojedincu i ne podržava praksu egzegzeze ključnih djela na kojoj je humanistika tradicionalno počivala. Umjesto toga, značenje i upotreba izvrsnosti određeni su idejom kvalitete razvijenom u znanostima o upravljanju (management science) na koje se, osim korporacija, oslanjaju i državne i javne službe. Ta se ideja i na njoj utemeljeni pristupi poput TQM-a (Total quality management) oslanjaju na pretpostavku da je kvaliteta nekog proizvoda ili usluge određena prvenstveno organizacijom rada koji im prethodi. No, budući da su u svom krajnjem stadiju humanistika i humanističko obrazovanje lišeni proizvoda ili usluge koji bi mogli poslužiti kao nositelji kvalitete definirane u znanostima o upravljanju, jedinim kriterijem izvrsnosti u humanistici postaje onaj ispunjavanja organizacijskih zahtjeva propisanih idejama TQM-a, a to su umreženost, prepoznatljivost i diseminacija.

Sanja M. Bojanić

Centar za napredne studije Jugoistočne Europe Sveučilišta u Rijeci

“Humanost” humanističkog pristupa znanosti

U svom izlaganju nastojim ukazati na paradoks iskazan u samom naslovu. Je li humanistički pristup znanosti “human”? Bismo li razloge slabljenja utjecaja humanističkih znanosti u obrazovnom procesu danas mogli općenito tražiti u njihovom samom podrijetlu i prvobitnoj pocijepanosti na svijet

prirode s njegovim entropijama, kako se on nekoć tumačio, te na humanistički svijet uređene ljudske kreativnosti? Ideja bi bila slijediti misaoni eksperiment u kojem se "odlaskom na otpad" trebaju rekonstruirati saobraćajna pravila i usmjerenja jednog sistema koji pred našim očima neprestano mijenja svoja lica i ne dopušta jasno markiranje. Pri tom nije riječ o arheologiji ili genealogiji znanja i spoznaje, koliko o obrani dugotrajnog procesa stjecanja analitičkih vještina upravo kroz gerilske oblike brze i konkretne analize malih i pojedinačnih životnih pojava. Je li antropologija (s posebnim osvrtom na anthropos) zadnji stupanj humanističkih znanosti (studi humanitatis) s kojim se iscrpljuje njihova humanost? Bi li bilo moguće baš oslobađanjem od konzerviranja humanističkih vrijednosti (neprestanog vraćanja unazad) sačuvati najvitalniji dio našeg humanizma?

Tomislav Pletenac

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

"U znanosti nema demokracije!"

Tijekom pokušaja regulacije znanstvenog sustava 2010. godine razvila se žučna polemika na internetskoj stranici Connect portal. S jedne strane uspostavila se snažna epistemološka pozicija zagovarana mahom od strane znanstvenika iz prirodnih znanosti, dok je drugu stranu zastupala ona humanistička. Unatoč obilju nerazumijevanja koje se moglo naći u samom utemeljenju pojedinih argumenata to je ujedno bila prilika da se humanistička argumentacija suoči s granicama vlastitih mogućnosti. Polemiku možemo promatrati i kao svojevrsni refleksivni etnografski teren u kojem je antropolog suočen s vlastitom slikom stvorenom u jednom segmentu društva. Za izlaganje ću koristiti elemente polemike koja se razvila između biologa Borisa Lenharta i mene te je ograničiti na epistemološke i ontološke komponente. Naime, upravo te komponente označavaju puteve i stranputice kojima se humanistika zaputila dubinski promišljajući stanje "ljudskosti", stvarajući raznovrsne obrate (interpretacijski, prostorni, jezični, tjelesni, osjetilni i ontološki, da navedem samo najpoznatije). Time se u posljednjih pedesetak godina gotovo u potpunosti odvojila od prosvjetiteljske paradigme u kojoj je nastala i kojoj na neki način duguje egzistenciju. S druge su strane prirodne znanosti bez autorefleksivne kritike nastavile u miru svojih laboratorija istraživati genetiku, kvantnu mehaniku ili neko drugo područje. U fizici, biologiji i medicini nije došlo do kritike samog utemeljenja spoznaje, ona je ostala neupitna i utemeljena u univerzalnoj metodi transformacije prirodnih procesa u kvantitativnu izmjeru i uspostavljanju zakonitosti kao matematičke jednadžbe. U trenutku u kojem se diskursi počinju kontaminirati u pokušaju dosezanja kakvog takvog konsenzusa, barem po pitanju definiranja znanosti, nastaje kratki spoj u kojem se pojavljuje rečenica iz naslova (doslovni citat dr. sc. Dejana Vinkovića) koja humanistici izgleda kao prijatna, a prirodnim znanstvenicima kao nužnost. Izlaganje će imati za cilj upustiti se u analizu te kontaminirane, sive zone ili praznog prostora za čijom kolonizacijom teže oba diskursa.

Ivan Molek

Druga ekonomska škola, Zagreb

Autoritet dekonstrukcijskog (anti)humanizma. Derrida o Benjaminu

Izlaganje želi analizirati ideju "mističnog utemeljenja autoriteta" kod J. Derride. Elementi koji upućuju da ta ideja može biti razmatrana u svjetlu zapažanja o aktualnim stranputicama humanistike nalaze se već u njezinoj formulaciji. Autoritet je u humanistici nerijetko tumačen kao moć ograničavanja razlika pa stoga i kao manja ili veća prijetnja zahtjevu humanistike za proučavanjem bogatstva i širine ljudskog iskustva, kolektivnog i individualnog. Pojmu (znanstveno) utemeljenog diskurza, barem kada je Derrida u pitanju, ozbiljan je izazov bio upućen upravo (dekonstrukcijskom) upotrebom pojma bezdanosti. I napokon, čak i kada humanistika sebe ne definira u terminima (matematički) egzaktne znanosti, ona se prema mističnim praksama, ne bez valjana razloga, određuje ili kao prema "primitivnim" i pripadnim kulturama drugih ili kao primjerima šarlatanstva i zloupotrebe tude neukosti i lakovjernosti. "Sila zakona" (1990), rad u kojem je Derrida ponudio čitanje "mističnog utemeljenja autoriteta", za svoj predložak uzima esej W. Benjaminu "Uz kritiku sile" (1921) i smatra se, ponekad uz "Sablasti Marxa" (1993), prekretnicom u (anti)humanističkoj koncepciji dekonstrukcije te početkom Derridinih interesa za politička pitanja kao pitanja jedne eminentno ljudske djelatnosti. Izlaganje će odjeke toga čitanja pratiti u recentnim priložima S. Webera ("Benjamin's -abilities" 2008), G. Agambena ("Stato di eccezione" 2003) i K. Attella ("Beyond the Threshold of Deconstruction" 2015).

Boris Koroman

Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli

Klasa i književnost

Knjiga Franca Morettija "The Bourgeois", koja je objavljena 2013. godine i odmah postala nezaobilazna bibliografska jedinica za bavljenje povijesti romana, iz dvije vidljive pozicije predstavlja primjer "stranputica humanistike" u akademskoj praksi. Prva se odnosi na Morettijevu "kvantitativnu" metodu, kojom pristupa velikom broju tekstova s namjerom razaznavanja statistički značajnih ključnih riječi. Druga stranputica odnosi se na sam cilj njegovog istraživanja. Moretti aktualizira pojam klase uvodeći ga u suvremene rasprave o povijesti književnosti, no zapravo se nadovezuje na recentne postkrizne reartikulacije istoga pojma na širem polju humanistike (usp. npr. Archer, Duda i Stubbs, ur. 2015). I dok Morettijeva kvantitativna metoda postaje predmetom kritika (usp. Goodwin i Holbo 2011) te bi je se moglo označiti pravom stranputicom, premda korisnom i izazovnom, uplitanje klase u okvire teorija romana, a zatim i povijesti književnosti put je koji se čini gotovo nužnim. Premda uvođenje klase u literaturu nije novo, od Lukacseve teorije romana, preko čitave tradicije kulturalnih studija, pa i Raymonda Williamsa, većeg dijela opusa Pierrea Bourdieua do u suvremenosti Marka Curriea, čini se da klasna iščitavanja i ispisivanja povijesti književnosti, posebno nacionalnih književnosti, nisu nešto što bi bila uobičajena akademska praksa. Zagovor za proširenjem spektra "klasnoga pitanja" unutar znanosti o književnosti, a time i za ponovnim otvaranjem pitanja za koga i u kojim uvjetima nastaje književnost te iko je kanonizira i o njoj piše, predstavlja način da se pomoću pojma, koji je u

prvome redu ekonomski a potom i kulturalan, pokuša razračunati s jednim od izvorišta koje i samu književnost dovodi u krizu, na stranputicu ili bar na interesnu marginu. Posebno se zanimljivim ispostavlja problem "srednje klase", njezina neodređenost i (samo)zamišljanje, ispreplitanje s bliskim pojmovima, različiti uvjeti njezina nastajanja i artikuliranja kroz povijest i različite kontekste, posebice unutar književnosti. Kako je upravo srednja klasa pojam koji je povijesno vezan uz nastanak onoga što nazivamo modernitetom, kao i uz ono što nazivamo kapitalizmom, moguća istraživanja značenjskih borbi za "srednju klasu" otvaraju prostore za razumijevanje spomenutog stanja humanistike na stranputici.

Renata Jambrešić Kirin

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Feminističke "stranputice" domaće povijesti humanističkih ideja

Na primjeru nekoliko nasilno prekinutih karijera istaknutih intelektualki tijekom 20. stoljeća pokazat ću kako je principijelno zastupanje humanističkih ideala obilježilo, a nerijetko i onemogućilo javno djelovanje dokazanih borkinja za ženska prava u jugoslavenskom kulturnom i političkom prostoru. Naime, dosljednost kritičkog i sekularnog mišljenja te ukazivanje na međupovezanost patrijarhalnosti, paternalizma i nacionalizma u različitim ideološkim kontekstima, mnoge je književnice, publicistkinje i političke radnice stajalo gubitka karijere te oduzimanja građanskog i simboličkog kapitala stečenog dugogodišnjim javnim i profesionalnim djelovanjem. Ispunjeni životi i nedovršene biografije ovih žena potvrđuju kako se, riječima Sturta Halla, "identiteti formiraju na nestabilnoj točki gdje se individualni životi susreću sa historijskom naracijom", a povijesni subjekti (re)konstruiraju kroz nelinearnu pri/povijest. Rasuto feminističko nasljeđe – od filantropskog, liberalnog, a potom marksističkog – govori o diskontinuiranosti, kontingentnosti i reverzibilnosti emancipacijskih procesa u temeljima ženske povijesti, što nije odlika samo lokalne sredine. Međutim, marginalizacija, stigmatizacija ili potpuno brisanje pojedinih dionica i nositeljica feminističke povijesti ideja dokazom je neizbježnog ideološkog i političkog repozicioniranja i rekodiranja modernih humanističkih projekata, to jest njihovih "univerzalnih" načela.

Branimir Janković

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Artikuliranje stranputice: slučaj socijalističkih povjesničara nakon pada socijalizma

Sudbina socijalističkih povjesničara u Hrvatskoj nakon pada socijalizma nije tema u hrvatskoj historiografiji. Otuda se nameće pitanje politike izbora tema u akademskoj historiografiji. Napuštanjem i razgradnjom socijalizma, praćenima potpunim odbacivanjem marksizma te socijalističkih i, u velikoj mjeri, socijalnih tema, navedena tema ostaje izvan razvojnih puteva hrvatske historiografije, izvan obzora samih povjesničara te onkraj privilegiranih povijesnih kontroverzi u javnosti ili pak poticanih domaćih i međunarodnih projektnih financiranja. Osim problematike izbora tema, to na vidjelo iznosi

i pitanje odnosa povjesničara prema predmetu istraživanja. Ima li naime – nasuprot uvriježenom postuliranju potrebe za povjesničarevom objektivnosti – mjesta za teme koje potencijalno prizivaju subjektivan, emocionalan i angažiran odnos? To je neminovno povezano sa sklopom pitanja: što danas znači biti angažiran/a povjesničar/ka i gdje tražiti neutabane staze u odnosu na uobičajene puteve povjesničarskih angažmana? Na teorijskom i metodološkom planu radi se o zadržavanju naglasaka na antropologiziranoj povijesti koja iza događaja i procesa prepoznaje ljude. U konkretnom slučaju to podrazumijeva potragu za socijalističkim povjesničarima koji su nakon pada socijalizma ostali i dalje prisutni, usprkos tome što su teme, interpretacije, koncepti i ideje marksističke, socijalističke i socijalne orijentacije napušteni. Zanima me stoga kojim su historiografskim i političkim smjerovima socijalistički povjesničari i povjesničarke nastavili ići dalje, odnosno jesu li bili dio struje koja je pristala uz nacionalizirani javni i historiografski diskurs ili su odgovorili nepristajanjem, protivljenjem i otporom ili su se pak posve povukli. Moj fokus na socijalističke povjesničare i povjesničarke nakon pada socijalizma – dakle na transformacije koje su doživjeli sami akteri prilikom razgradnje socijalizma – obuhvatit će i problematiku sudbine nastavnika marksizma. Time će, primjerice, propitivanje sudbine učiteljica marksizma-lenjinizma iz DDR-a nakon pada komunizma, koje je poduzeo britanski umjetnik Phil Collins u ciklusu “marksizam danas” izloženom i u Zagrebu 2012. godine, poslužiti za dodatno ispitivanje disciplinarnih granica historiografije.

Ines Prica

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Primjena kao stranputica primjenjivosti: arbitrarnost i manipulativnost predodređivanja svrhe i upotrebe etnoloških istraživanja

Kao opći zahtjev nad humanističkim istraživanjima primjenjivost je, bilo na razini samorazumljive sugestije ili kroz imperativ iskazivosti i mjerljivosti primijenjenih rezultata, postupno preuzela primat u kriterijima institucionalnog vrednovanja etnološke djelatnosti. Zanimljivo je na tom tragu ustanoviti kakav se model slabo ili pak potpuno “neprijemljivog znanja” podrazumijeva kao onaj koji je, za pretpostaviti je, bilo svojom zastarjelošću ili zastranjenjem zavrijedio inovaciju, odnosno korekciju u ovome smjeru te koji bi eventualno bio njegov znanstvenopovijesni, društveni pa i epistemološki status. Za potrebe ove rekonstrukcije ustanovit će se ključna polazišta identifikacije i vrednovanja svrhe etnološkog znanstvenog istraživanja vezanih za IEF u njegovim prepoznatljivim etapama: a) tijekom tzv. novoparadigmatskog pomaka od osamdesetih godina prošlog stoljeća, b) u postparadigmatskom i djelomično preskripcijskom ozračju devedesetih godina, c) tijekom prevladavanja zahtjeva za identitarnom problematikom prvoga desetljeća stoljeća te, naposljetku, d) u recentnom razdoblju označenom primjenjivošću i primjenom kao nužnošću opstanka etnološke djelatnosti. Hipoteza izlaganja je da se i načelno radi o vrlo arbitrarnom kriteriju koji se razvija tako da svrhu etnološkog znanja propisuje kao njegovu “iskoristivost” za sve teže utvrdivog društvenog aktera, uslijed čega međutim pojačava važnost (i dokazivost) samoga čina primjene na površnoj razini tzv. vidljivosti i prepoznatljivosti.

Naila Ceribašić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

O stranputicama humanistike. Niša i pouka programa nematerijalne kulturne baštine

U prvome ću dijelu izlaganja opisati karakteristične načine angažmana profesionalnih etnomuzikologa, etnologa/kulturnih antropologa, folklorista i stručnjaka srodnih profila u programu nematerijalne kulturne baštine na međunarodnoj razini. Saznanja temeljim na trogodišnjem zastupanju Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu (ICTM) pri UNESCO-ovoj Konvenciji o očuvanju nematerijalne kulturne baštine, što je sa sobom donijelo uvid u dinamiku rada Skupštine i, napose, Međuvladinog komiteta (koji je izvršnim organom Konvencije, njezinom svojevrsnom vladom). Premda su stručnjaci navedenih profila zastupljeni i u pojedinim nacionalnim delegacijama, samostalnije se i otuda vidljivije pojavljuju u okviru nevladinih organizacija akreditiranih pri Konvenciji. No tu su posve ravnopravni, pod režimom istih prava i mogućnosti kao i sve druge akreditirane nevladine organizacije – od onih primarno aktivističkih do paravladinih. Nema ni govora da bi specifična znanja, vještine, teorije i prakse etnografskih disciplina imale neki poseban status. Dapače, kad se i ako se uopće spominju, predznak je uglavnom negativan. Istodobno, treba znati da je Konvencija izravan produkt zaokreta etnografskih disciplina od objektivističke ka horizontalnoj i dijaloškoj produkciji znanja; i daljnje njezine provedbe – u mjeri u kojoj mogu biti relevantne za ciljeve postavljene u Konvenciji – ovisne su o stručnjacima iz tih disciplina. Spoj njihove sve zamašnije uključenosti u program, što ću dodatno potkrijepiti analizom provedenom među nacionalnim odborima ICTM-a, i nepriznatosti, ako ne i navodne nebitnosti pa i štetnosti njihovih prinosa, što su uostalom iznjedrile kao poziciju same dotične discipline, pruža dobru podlogu za raspravu o stranputicama humanistike. Pouka iz naslova odnosi se, specifičnije, na postupak evaluacije nominacija za dvije UNESCO-ove liste u usporedbi s postupkom evaluacije prijedloga znanstvenih projekata pri nacionalnim i europskim fondovima. Osim što su sve nominacije javno dostupne, u UNESCO-ovu su sustavu evaluatori poznati, ali i zaštićeni kao kolektivno tijelo te, još i više, zaštićeni zahvaljujući iz godine u godinu sve izbrušenijim kriterijima vrednovanja. U spoju to rezultira znatnim sužavanjem prostora za moguću površnost, nekompetentnost, malicioznost i druge moguće negativne karakteristike u evaluatora; predlagatelji (zemlje članice u suradnji sa zajednicama i drugim dionicima nominiranih elemenata) dobivaju pravednu prosudbu, kao i mogućnost reakcije i ispravljanja mogućih propusta u zaključnoj, kolektivnoj, konsenzualnoj ocjeni evaluacijskog tijela. Činjenica da je postojeći sustav vrednovanja znanstvenih projekata sušta suprotnost tome (boluje od netransparentnosti, prigrbljuje nekompetentnost u evaluatora i kmetsku nemoć predlagatelja) također je podatnim primjerom za razmišljanje o stranputicama humanistike i eventualnim mogućim izlazima.

Organizacijski i programski odbor:

Petar Bagarić

Ozren Biti

Tea Škokić

Institut za etnologiju i folkloristiku

Šubićeva 42

10 000 Zagreb

tel: +385-1-4596-700

fax: +385-1-4596-709

e-mail: institut@ief.hr

url: <http://www.ief.hr>

Institute of
Folklore Research
and
Ethnology
Institut za
etnologiju i
folkloristiku